

EEN KLIMAAT VAN RECHTELOOSHEID

Auteur

Freya Moonen
10/07/2000

Zeventig jaar geleden werden de Universele en de Europese Verklaring van de Rechten van de Mens opgesteld. Dat zo iets op dat moment gebeurde, was geen toeval. De wereld had kort daarvoor in brand gestaan, ternauwernood was het vuur geblust en men wilde een nieuwe uitbraak van vlammen voorkomen. De UVRM en de EVRM moesten daarvoor zorgen. Inhoudelijk lijken de twee verdragen sterk op elkaar, al zijn er een aantal artikels die in de ene verklaring wel te vinden zijn en niet in het verdrag staan. Artikel 28 van de UVRM is er zo een.

Artikel 28 is het artikel dat alle andere artikels beschermt. Het roept naties namelijk op om een orde te scheppen waardoor alle mensenrechten ten volle kunnen worden verwezenlijkt. Toch nam de EVRM dat idee niet over in zijn verdrag. Het staat wel vermeld in de inleiding van het verdrag. Het doel van de EVRM, zegt die inleiding namelijk, is de toepassing van de mensenrechten verdedigen.

Zeventig jaar later kunnen we ons afvragen of de EVRM zijn werk heeft gedaan. Het antwoord daarop is ontegensprekelijk 'ja'. Europa is een van de beste plekken ter wereld om geboren te worden. Toch is het werk nog niet voltooid. Dat zal het nooit zijn omdat de wereld waarin mensenrechten moeten worden gegarandeerd steeds verandert. Het is aan de Raad van Europa om die uitdaging (mee) het hoofd te bieden en die orde te scheppen die nodig is om de mensenrechten ten volle te verwezenlijken. Want net als zeventig jaar geleden staat de wereld opnieuw in brand, al zijn er twee verschillen. Allereerst is het geen oorlog tussen mensen die ons bedreigt, maar wel conflict tussen mens en natuur. Ten tweede is er niemand die de brand probeert te blussen.

Sinds de industriële revolutie is onze CO₂-uitstoot drastisch gestegen, zo drastisch dat het klimaat erdoor verandert. Dat weten we al lang, dat de gevolgen nefast zijn weten we ook. Toch hebben we de klok altijd verder laten tikken en dansen we ook vandaag nog steeds naar de afgrond. De tijd is bijna op en dat toont zich in ons weer. Het ongewone weer van vandaag - de periodes van droogte, de plotse wateroverlast - is een voorbode van het klimaat van morgen. Leefbaar is het voorlopig nog, al zal dat snel veranderen wanneer de aarde verder opwarmt. Om te weten hoe ons leven er dan zal uitzien, hoeven we maar te kijken naar regio's die minder geluk hebben met hun ligging op de planeet: de hoorn van Afrika kampt met extreme droogte, Zuid-Oost Azië overstroomt door verstoorde moessonregens, het Caraïbisch gebied en de Verenigde Staten krijgen te maken met steeds sterkere orkanen... Maar het is niet alleen het weer dat ons parten zal spelen, er is veel meer. Er zullen meer tropische ziektes zijn, drinkbaar water zal schaars worden en landbouwopbrengsten zullen kelderen. Al wat politici vandaag prioritair achten boven het klimaat zal instorten: de economie, de sociale zekerheid, de eigen identiteit. Nu al zijn duizenden mensen op de vlucht voor de klimaatverandering waar niet aan te ontkomen valt. Voor hen is al gebeurd wat ons te wachten staat: het leven dat ze kenden is weggevaagd.

De klimaatverandering bedreigt zo overal ter wereld de grondrechten die door de UVRM aan iedereen zijn toegekend. Artikel 25 komt bijvoorbeeld in het gedrang. Het stelt namelijk dat alle mensen recht hebben op alles wat nodig is om welzijn te garanderen. Hetzelfde geldt voor artikel 22 - het recht op maatschappelijke zekerheid - en artikel 3 – het recht op vrijheid en veiligheid, al ligt de nadruk daarin op vrijheid. Wie artikel 3 van de UVRM schendt, schendt artikel 5 van de EVRM. De twee artikels zijn namelijk hetzelfde. Kortom: alleen een doeltreffend klimaatbeleid kan de orde in stand houden waarin alle mensenrechten ten volle kunnen worden verwezenlijkt.

Is dit dan een pleidooi om artikel 28 toe te voegen aan de EVRM? Kwaad zou het niet kunnen, maar artikel 28 is ietwat vaag en makkelijk te omzeilen. Beter zou daarom zijn om een nieuw artikel toe te voegen, aan zowel de UVRM als de EVRM: het recht van elke generatie om een leefbare wereld te erven van haar voorgangers, leefbaar op politiek, economisch, sociaal en bovenal klimatologisch vlak. Want meer nog dan dat mensen samenleven op deze planeet, leven ze samen met deze planeet. Wie de natuurlijke evenwichten verstoort, zal daar vroeg of laat voor betalen en onze hevig bevochten mensenrechten zullen de prijs zijn.

Ik ben een meisje van achttien, toevallig Belgische. Bijgevolg heb ik het recht dat zowel de Verenigde Naties als de Raad van Europa hun zeventig jaar oude beloftes aan mij inlossen. Ik heb het geluk dat dat gebeurt, omdat ik toevallig op de juiste plek geboren ben. Gek genoeg zijn het voornamelijk de mensen uit diezelfde streek - die zich opwerpen als voorvechters van de mensenrechten - die al mijn rechten en die van alle andere mensen op de wereld op het spel zetten, om een onhoudbare levensstijl te kunnen aanhouden, uit angst voor verandering. Maar verandering is onvermijdelijk. Het goede nieuws is dat we kunnen kiezen welke soort verandering er komt: we kunnen de wereld op een duurzame manier leefbaar houden of hem onleefbaar maken. Het is onze plicht om ten volle in te zetten op die eerste mogelijkheid. Het is aan de Raad van Europa om daar een voortrekkersrol in te spelen en de juiste toestand te creëren om een ambitieus klimaatbeleid te voeren dat de belangen van de natuur en dus ook van de mensen dient, en niet die van het geld en de bedrijven. Dat begint met de erkenning van het milieuprobleem en alle uitvluchten om het aan te pakken onmogelijk te maken. In dat licht zouden alle mensen officieel het recht moeten hebben om een gezonde wereld te erven van hun voorgangers, omdat anders al hun andere rechten in het gedrang komen.

Dit essay werd geschreven als deelname aan de essaywedstrijd ter ere van de 70ste verjaardag van de Raad van Europa. Deze wedstrijd werd in opdracht van de Vlaamse Overheid door Europahuis Ryckvelde gerealiseerd.

